

באר התורה / הג"ר יעקב אשר פלדמן, מח"ס 'כתב משה' ושא"ס, ירושלים

פרשת פנחס

"ונתתה מהודך עליו" - מאמר ב

גם מה שאמרו אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה שהוא לכאורה לשון כפול, משום דקאי על הדור ההוא ועל דורות הבאים.
כחמה פני יהושע כלבנה, עכ"ל.

ד- פרשת חכמה (פרשת וילך) "כי אתה תבוא את העם הזה" (לא ז)

וכו'. ולהלן "כי אתה תביא וכו'" (שם כג). אמר רבי יוחנן וכו'. הענין דאמרו (בבא בתרא עה א) **זקנים שבדור אמרו:** אוי לה לאותה בושה (ואוי לה לאותה כלימה - פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה, עכ"ל). **הכוונה, כמו הלבנה שאין לה אור בעצם רק שמקבלת אור מן החמה, ולכן אין כוח להלבנה להאיר על דבר אחר שתהא מאירה לאחרים, רק כוחה להאיר על הארץ, אבל לא לעשות דבר אחר למאור.**

אבל משה דימה כי יהיה במעלתו, ויוכל להאיר על הזקנים ולהשפיע עליהם שהם ישפיעו על זולתם. לכן אמר "אתה והזקנים שבדור עמך" - שגם הם ישפיעו. מה שאין כן השם שידע האמת שלא יהיה במעלתו והשגתו לעשות הזקנים למשפיעים ומאירים, ולכן אמר "כי אתה תביא" (שם כג) - דבר אחד לדור ואין שני וכו', רק הוא יהיה משפיע על ידי הארתו ממשה רבינו, אבל לא ישפיע על הזקנים שהם ישפיעו על זולתם, עכ"ל.

ומבואר שמשה רבינו מכיון שהיה כפני חמה שהוא אור עצמי, היה משפיע הארתו גם על הזקנים שהם ישפיעו על זולתם. משא"כ יהושע שהוא כפני לבנה, וכמו הלבנה שאין לה אור בעצם רק שמקבלת אור מן החמה, ולכן אין כוח להלבנה להאיר על דבר אחר שתהא מאירה לאחרים. כמו כן יהושע לא היה יכול להשפיע על הזקנים שהם ישפיעו על זולתם.

ולפי דבריו מתיישב שפיר מה שרק הזקנים אמרו כן, והוא מכיון שהם הרגישו מיד לאחר פטירתו של משה רבינו שנפסק אור החמה מעליהם, משא"כ הצעירים גם בזמן משה רבינו לא האיר עליהם אורו שיאירו לאחרים, ולכן לא הרגישו עתה שום שינוי.

ה-

והנה מה שהיה דעתו של משה רבינו כי כמו שהזקנים היו עמו בהנהגת הדור כך יהיו עם יהושע, אף שמעלתו של יהושע רק כפני לבנה. כתב בעירות דבש (הובא לעיל) שהוא משום שהיה רב ענוותן וחשב כי כחו של יהושע חזק ככחו להשפיע בזקנים.

גם יש לבאר והוא בהקדם מה שאמרו ביומא (עה ב-גו א) דבר אחר "לחם אבירים אכל איש" (תהלים עח כה) זה יהושע שירד לו מן כנגד כל ישראל, כתיב הכא איש וכתביהם תם "קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו" (פנחס כז יח), ע"כ.

ובפי' רש"י (שם) בד"ה זה יהושע - שעלה עם משה עד תחומי ההר שנאמר "ויקם משה ויהושע משרתו ויעל משה אל הר האלקים" (משפטים כד יג) והמתין לו יהושע שם כל ארבעים יום שנאמר "וישמע יהושע את קול העם ברעה" (כי תשא לג יז) למדנו שלא היה עמהם ושם היה יורד לו מן כנגד כל ישראל, עכ"ל.

ובח"א מהרש"א (שם עו א) בד"ה זה יהושע כו'. כפי רש"י בתחומי ההר, ור"ל ירד לו מן רוחני נגד כל ישראל, דפני יהושע כפני לבנה שדומה לכ"י, כמ"ש (סנהדרין מב א) "וללבנה אמר כו' לעמוסי בטח"י נע"י ישעיהו מו ג) שהם עתידים להתחדש כמותה כו', ומייתיה מהאי קרא "איש אשר רוח" וגו'. מורה על מעלתו ברוחני כמו מה"ש. עכ"ל.

ומבואר דמעלתו של יהושע שהיה כפני לבנה, כבר היה בתחילת הארבעים שנה בירידת המן, וכמו שכתוב "לחם אבירים אכל איש", דר"ל שירד לו מן רוחני כנגד כל ישראל.

וצ"ב לפי זה מה נתחדש כאן בציווי של השי"ת שאמר למשה "ונתת מהודך עליו", שהכוונה ולא כל הודך, פי' דפני משה כחמה ופני משה כלבנה, הרי כבר היתה לו מעלה זו מקודם לזה ארבעים שנה.

ו-

ויש לומר בדרך אפשר דהוא משום דעד עתה מה שהיה כפני לבנה הכוונה היא דכמו שהלבנה מקבלת אורה מן החמה כן יהושע מקבל אורו ממשה רבינו, וא"כ בשעה שתסתלק החמה יתבטל כוח הארתו. **ועכשיו שנצטוו משה רבינו לתת מהודו עליו, היינו שאף לאחר שיסתלק אור החמה ג"כ יהיה בכוחו להאיר כפני לבנה. פי' שלא יהיה אורו מן החמה אלא אור עצמי.**

ומתיישב שפיר לפי זה מה שאמר משה "כי אתה תבוא" והיינו עם הזקנים, אף שמעלתו רק כלבנה, מ"מ כיון שכח הארתו נעשה כח עצמי היה סבור שיהיה בכוחו ג"כ להשפיע על הזקנים, ותהיה הנהגתם משותפת. ועל זה אמר לו הקב"ה שאינו כן, שאף שאורו הוא עצמי מ"מ כיון שהוא רק כפני לבנה, אין בכחו להשפיע על אחרים שהם ישפיעו על זולתם.

[ומדויק לפי"ז לשון רש"י שכתב נמצאו למדין פני משה כחמה פני יהושע כלבנה, פי' כלבנה ולא כפני לבנה דהכוונה לאור עצמי].

בבא בתרא (עה א) ואמר רבה א"ר יוחנן עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות שבע חופות לכל צדיק וצדיק, שנאמר "ויבא ה' על כל מכון הר ציון ועל מקראיה עני יומם ועשן ונוגה אש להבה לילה כי על כל כבוד חופה" (ישעיהו ד ה), **מלמד שכל אחד ואחד עושה לו הקדוש ברוך הוא חופה לפי כבודו.** עשן בחופה למה, אמר רבי חנינא: שכל מי שעניו צרות בתלמידי חכמים בעולם הזה, מתמלאות עיניו עשן לעולם הבא. ואש בחופה למה, אמר רבי חנינא: מלמד שכל אחד ואחד נכוח מחופתו של חבירו, אוי לה לאותה בושה, אוי לה לאותה כלימה.

כיוצא בדבר אתה אומר: "ונתתה מהודך עליו" (פנחס כז כ) **ולא כל הודך, זקנים שבאותו הדור אמרו: פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה, אוי לה לאותה בושה, אוי לה לאותה כלימה, ע"כ.** **וברשב"ם** (שם) נכוח - חופתו של קטן מחופתו של חבירו הגדול ממנו: שבאותו הדור - **שראו משה ויהושע:** אוי לה לאותה בושה - **שבזמן מועט נתמעט הכבוד כל כך שהרי יהושע היה נביא ומלך כמשה ולא יכול להגיע לכבודו, עכ"ל.**

וצריך ביאור מה שאמרו כי רק הזקנים שבאותו הדור, גם יש לבאר מה הכוונה במה שדימו פני משה לפני חמה ופני יהושע לפני לבנה.

ז-

בספר יערות דבש (ח"ב דרוש יא, באמצע הדרוש) ולכך נראה כי אמרו (ב"ב עה א) **זקנים שבדור אמרו פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה, ויש להבין למה דוקא זקנים שבדור אמרו כן, ומה היתה כוונתם באמירה זו.**

אבל הענין כי אמרו (סנהדרין ח א) כי כתיב "כי אתה תביא" (וילך לא כג), וכתוב "כי אתה תבוא" (שם ז), ומתוך משה אמר אתה וזקנים עמך, וקב"ה אמר לו טול מקל והך על קדקדם, [דבר] אחד ולא שני דברים לדור. **ויש להבין במה נחלקו משה וקב"ה, ועיקר קושיא הלא בימי משה היו ע' זקנים והם נשא עם משה במשא והיו ע' דברים לדור, ואיך בימי יהושע נאמר דבר אחד לדור.**

אבל הענין כן, למה אין שני דברים לדור, והוא כי ידוע (סנהדרין פט א) כי אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד וכו', כי כל אחד מתנהג כפי מדרגה ובחינה שלו, ולא תתקיים הנהגה כזו. אך זהו בשאר נביאים, אבל זקנים של משה שעמדו לפני משה והוא האציל עליהם, א"כ כולם קבלו כאחד ממשה, וא"כ אב לכולם משה, וכו'.² אבל יהושע לא היה כחו כל כך גדול שיאציל משלו לאחרים, וא"כ אילו היתה הנהגה בזקנים, יחוייב שתהיה להם הארת רוח הקדש כל אחד כיד ה' הטובה עליו משמים, וא"כ הרי צינורות מתחלפים, ותקולקל הנהגה. ולכך צריך דבר אחד לדור.

והטעם אשר יוכל להשפיע ולא יהושע, כי פני משה כחמה המשפיעה באורה לכל כוכבי לכת, ויהושע כלבנה דלית לה מגרמיה כלל. והנה משה היה רב ענותן, וחשב כי כחו של יהושע חזק ככחו להשפיע בזקנים, אמר אתה וזקנים כמו שהיה בדורו, אבל הקב"ה ידע כי אין כח ביהושע להשפיע לזולתו, וא"כ יהיו שני סגנון כנ"ל, ולכך אמר דבר אחד לדור וכו'. **וזקנים שבדור בקשו לפרש למה בימי משה נשא במשא ג"כ ובימי יהושע לא,** ואמרו פני משה כפני חמה ויכול להשפיע לכך נשא אתו, אבל יהושע כלבנה דלית ליה להשפיע, צריך דבר אחד לדור כנ"ל וא"ש, עכ"ל.

ומבואר דמה שרק הזקנים אמרו כן, הוא לפי שכוונתם שמעתה לא ישאו במשא העם. גם מתבאר מה שדימו פני משה לפני חמה שהיא מאירה על הלבנה, ופני יהושע לפני לבנה שאין בכחה להשפיע.

ח-

בספר צפנת פענח (פרשת שמות) ובזה יובן ש"ס דבבא בתרא, (עה ב) "ונתתה [מהודך] עליו" (פנחס כז כ), שנאצל רוח ממשה ליהושע וזקנים שבדורו וכנ"ל, לכך זקנים שבדור אמרו פני משה כפני חמה, שמשפיע אור ללבנה, כך משה משפיע רוח עליהם וינקו משורש אחד, ולכך אמר משה ליהושע זקנים שבדור עמך וכנ"ל (ע"י וילך לא ז). מה שאין כן פני יהושע כפני לבנה, שאין לה אור לעצמה, ומכל שכן השפיע לאחרים לזקנים שבדורו, ולכך אמר הקדוש ברוך הוא "תביא" (שם כג) דבר אחד לדור וכנ"ל (ע"י סנהדרין ח א). **ואם כן אוי לאותה בושה - לאותו דור, שמיד אחר משה נשתנה הדבר כן, מכל שכן שראוי שיהי', אוי לאותה כלימה - בדורות אחרונים, ודוקא זקנים אמרו זה, שנמנע הנהגתו, והבן, עכ"ל.**

ומובן לפי דבריו מה שרק הזקנים אמרו כן משום שנמנע מהן הנהגתן.

¹ שם: והנהגת הדור צריכה להיות שפה אחת ודברים אחדים והיו לאחדים, ושני זקנים וכל שכן יותר, הלא הכל נפרד נתחלק לסגנון הרבה. ואמרו הטעם כי כל נביא יש לו שער וצינור בפני עצמו שמתנו נבואתו מושפעת, וא"כ אי אפשר בסגנון אחד, כי הלא לכל אחד שער ועולם מיוחד ומה טיבו של זה לשל זה. וא"כ אז שהיתה הנהגת הדור על פי רוח הקדש, כדכתיב "ואצלתי וכי ונשא אתי" (במעלות יא ז), א"כ לא יתכן שיהיו שני דברים, כי הלא אין נבואתם על זקנים כמשה, תתכן בהם הנהגה גם כן.